

İMAN EDEN VE SÂLİH AMEL İŞLEYENLER*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Ak-Televizyon izleyicileri ve Ak-Radyo dinleyicileri!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun... Allah, dünyanın ve ahiretin her türlü hayırlarına, nimetlerine sizleri sevdiklerinizle beraber erdirsin... Dünyanın ve ahiretin her türlü tehlikelerinden de lütfuyla, keremiyle uzak eylesin, korusun...

Kur'an-ı Kerim'le ilgili sohbetlerimizde Bakara Sûre-i Şerifesi'nin 25. ayet-i kerimesine ulaştık. Bu 25. ayet-i kerimeyi önce bir okuyalım, besmele çekerek:

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا
رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي
رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ
فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

(البقرة: 25)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

(*Ve beşşiri'llezîne âmenû ve amilu's-sàlihàti enne lehüm cennâtin tecrî min tahtihe'l-Enhâr, küllemâ ruzikù minhâ min semeratin rizkan kâlû hâze'llezî rüziknâ min kablü ve ütû bihî müteşâbihâ, ve lehüm fîhâ ezvâcün mütahharatün ve hüm fîhâ hâlidûn.*) (Bakara, 2/25) *Sadaka'llâhü'l-azîm.*

Bu ayet-i kerime, geçen haftaki tahaddî, meydan okuma, meydana davet etme ayetlerinden sonra geliyor. O ayet-i kerimelerde:

“—Hadi bakalım Kur'an-ı Kerim'in mislini getirin de, getirecek misiniz görelim! Onun ilâhî menşeyini kabul etmiyorsanız, beşer yaptı diyorsanız, beşer yapabilirse, yapın da görelim!..” diye, kâfirlere Allah-u Teâlâ Hazretleri meydan okumuştur:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ

عِبْدِنَا فَاتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ

وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

(البقرة: ٢٣)

(*Ve in küntüm fî raybin mimmâ nezzelnâ alâ abdinâ fe'tû bi-sûretin min mislihî, ved'û şühedâeküm min dûni'llâhi in küntüm sâdikîn.*) (Bakara, 2/23)

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

(البقرة: ٢٤)

(Fein lem tef'alû ve len tef'alû fe'tteku'n-
nâre'lletî ve kûdûhe'n-nâsü ve'l-hicâreh,
üiddet li'l-kâfirîn.) (Bakara, 2/24)

Geçen hafta bu ayetle eri izah etmiştik: “Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin Kelâm-ı Kadîm’i, Kur’an-ı Hakim’i taklit edilemez, misli ortaya konulamaz bir mübarek kitaptır. Kâfirler onu, eğer Muhammed kendisi söylüyor sanıyorlarsa, hadi bir denesinler bakalım, yapabilecekler mi?” diye Allah-u Teâlâ Hazretleri onları meydana çağırıyor. “Hadi bakalım, bir sûre getirin, Kur’an’ın mislini siz de söyleyin, onun gibi bir şey ortaya koymaya çalışın!” diyor. Bunları yapamadıklarını ve ileriye dönük de, kıyamete kadar da yapamayacaklarını bildiriyor.

Böyle yapamayacaklarını anladığı halde, Allah kelâmı olduğunu hissede ede, kalbi inanıyor ama kâfir nefsi inkâr ediyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri, ısrar edenlerin de cehenneme gireceklerini, cehennemin o kâfirler için hazırlandığını ve cehennemin içinde insanların, o kâfirlerin ve taşın cayır cayır yanacağını bildiriyor.

a. Mü'minleri Müjdele!

Kâfirler böyle de; ama Kur'an'a, Peygamber Efendimiz'e, İslâm dinine, Allah'a iman eden insanlara gelince, onlar için bu 25. ayet-i kerime:

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا
قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ
وَأَتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا
وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

(البقرة: 26)

(*Ve beşşiri'llezîne âmenû ve amilu's-sâlihât*)
“Ey Rasûlüm, iman edenleri ve sâlih amel işleyenleri de müjdele ki, (*enne lehüm cennâtin tecrî min tahtihe'l-Enhâr*) onlar için aşağılarından, altlarından ırmaklar akan cennetler var.” ayet-i kerimesi geliyor. Yâni, “Kâfirlere cehennem var. Mü'minler e de cennetin olduğunu müjdele ey Rasûlüm!” diyor bu ayet-i kerimede.

Şimdi, bu ayet-i kerimenin kelimeleri üzerinde izahlar yapalım, sohbetimizi devam ettirelim:

Beşşere-yübeşşiru-tebşîren; bir şeyi haber vermek, bir kimseye tebliğ etmek, bildirmek

mânâsına gelir. Aslında *beşşere-beşâreten*; sevinmek, sevinip yüzünün böyle derisi gerilip parıldamak, neşelenmek mânâsına geliyor. *Beşşere* de; bir şey söylediği zaman kişinin böyle yüzünde güller açtırmak, sevindirmek mânâsına bir kelime ama, bu beşşere iki mânâyâ kullanılıyor Arapça’da: İyi insanlara iyi amellerinin, işlerinin akıbetinde nâil olacakları mükâfatları söyleyip, onları sevindirip müjdelemek mânâsına geliyor. Ama, kâfirler hakkında da *beşşere-yübeşşiru-tebşîr* fiili kullanılıyor.

Meselâ, bir ayet-i kerimede buyruluyor ki:

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

(آل عمران: ٢١)

(*Febeşşirhüm bi-azâbin elîm*) (Al-i İmran, 3/21) “O kâfirleri elim bir azaba uğrayacakları hususunda tebliğ et, uyar, bildir; yâni, azapla müjdele!”

Tabii biz müjdele sözünü, sadece iyi mânâda kullanırız. Müjde deyince, muhakkak iyi bir haber gelecek. Onun için, müjdele demek uygun olmuyor, “Tebliğ et, haberdar et, bildir!” mânâsı oluyor. Azabı söyleyecekse:

“—Azapla tebşir et; yâni azabı tebliğ et, bildir! Onlara bir azap gelecek, anlatıver bakalım!”

Tehdit gibi bir mânâ oluyor. İyi bir şey söylenecekse, *beşşere-yübeşşirü*, müjdelemek mânâsına geliyor: “Müslümanları müjdele!..”

Burada cenneti Allah onlara verecek diye bildirdiği için, burada müjdeleme mânâsına alınacak.

Biliyorsunuz, Peygamber SAS Efendimiz'in güzel vasıflarından, mükemmel vasıflarından bir iki tanesi de bu fiille ilgili. Meselâ, Peygamber Efendimiz'in bir vasfı *Beşîr*; yâni müjdeleyici veyahut yüzü beşâşetli, beşâretli, sevinç veren, sevinç görüntüsünde olan mânâsına.

Bir de, *Mübeşşir* sıfatı var Peygamber Efendimiz'in. O da, iyi insanlara mükâfatları müjdeleyici. Mü'minlere, "İmanınızda devam ederseniz, cennete gideceksiniz!" diye müjde verici. Kâfirlere de *Münzir*; "Başınıza felâket gelir, kâfirlikte kalmayın!" diye azabı inzar edici.

Peygamber Efendimiz'in vazifesi icabı sahip olduğu sıfatlardan birisi de, *Mübeşşir*.

Bir sıfatı daha var: *Büşrâ*... *Büşrâ* da, sonunda *ye* ile yazılan elif-i maksûre var, yâni *ye* gibi yazılıyor, *büşrî* gibi yazılıyor; yukarıya çekme işareti var, *büşrâ* okunuyor. O da müjde demek. Peygamber Efendimiz'in bir sıfatı da müjde. *Büşrâ*, Peygamber Efendimiz.

Büşrâ, neyin müjdesi?.. Hazret-i İsâ AS'ın müjdesi. Allah'ın mübarek, sâlih peygamberlerinden, kullarından bir mübarek kulu, peygamberlerinden bir peygamber olan, bizim de sevdiğimiz, saydığımız, Meryem Validemiz'in oğlu Hazret-i İsâ AS, bütün ömrü boyunca vaazlarında, nasihatlerinde, sözü getirip:

“—Ben vazifemi tam tamamlayamayacağım. Benden sonra peygamberlerin sonuncusu, ahir zaman peygamberi Ahmed isminde, Muhammed isminde bir peygamber gelecek!” diye etrafındakilere dâima, kendisinden sonra bir başka peygamberin geleceğini bildirmiş.

İncil’de de bu hususta ayetler hâlen mevcut. Ama o gelecek olan şahsın, Peygamber SAS Efendimiz olduğuna dair gerçeği kabul eden papazlar, piskoposlar, kardinaller, din adamları var. Müslüman olmuşlar, tarihten biliyoruz.

Meselâ, meşhur papaz Anselmo Turmeda müslüman olmuş, Abdullah et-Tercüman¹ adını almış. Kendisinden ilim öğrendiği büyük bir alim, bir manastırın büyük papazı, o kendisine söylemiş:

“—Bu İncil’deki *Paraklit* kelimesinin medlûlü, yâni kastedilen kişi Hazret-i Muhammed’dir, müslümanların peygamberidir.” demiş.

Tarih boyunca, hem Peygamber Efendimiz’in zamanından, hem de Peygamber Efendimiz’den

¹ Abdullah Tercüman: On Beşinci Asır’da yaşamıştır. Kabri Tunus’tadır. Akdeniz’de bulunan Balear adalarının büyüğü olan Mayorka Adasında hristiyan bir âilenin tek çocuğuydu. Tahsil yaşı gelince Nebuniye şehrinin en meşhur papazı olan Nikola Nertil’in yanında yetişti. İncil’i ezberledi. Hocası olan papazın yol göstermesi ile Tunus’a gitti ve orada müslüman oldu. Arapça’yı öğrenip İslâm ilimlerinde yetişti.

Hıristiyanlığın iç yüzünü ve nasıl bozulduğunu anlattığı *Tuhfetü’l-Erîb* adlı eserini yazdı. 1420 yılında tamamlanıp 1873 yılında Londra’da ilk baskısı yapılan bu kitap, Mehmed Zihni Efendi tarafından Türkçe’ye tercüme edildi ve Osmanlıca baskıları yapıldı. El yazması nüshası Berlin Kütüphanesindedir.

bugüne kadar geçen asırlar içinde, o ayetlerden, o müjdelerden, İncil'deki o ifadelerden Peygamber Efendimiz'in hak peygamber olduğunu anlayıp, İslâm'a giren, müslüman olan papazlar var, büyük alimler var.

Onlardan bir tanesi de –her zaman söylüyorum, çok sevdiğim bir insan, Allah rahmet eylesin– Abdü'l-Mesih iken, müslüman olduktan sonra Abdü'l-Ehad ismini almış olan, Abdü'l-Ehad Dâvud isimli çok büyük bir alim var. Birkaç kitap yazmış, Osmanlı harfleriyle de basılmış. Üzerinde ilahiyatçı kardeşlerimizin çalışması lâzım gelen kitaplar yazmış. Hayatı hakkında doktoralar yapılması gereken bir mühim şahsiyet. İlâhiyatçı kardeşlerim not alsınlar, bu Abdü'l-Ehad Dâvud'u tanınsınlar, tanıtıcı çalışmalar yapsınlar!

O da meselâ, iki defa doktora yapmış hristiyanlık üzerine. Vatikan'da bulunmuş, İngiltere'ye gitmiş. İngilizce'si mükemmel, Farsça'sı mükemmel. İran'da üniversitede profesörlük yapmış. Çok yüksek bir şahıs...

Arapça biliyor, Farsça biliyor, İngilizce biliyor, Latince biliyor, Yunanca biliyor... Bütün bu bilgisinin sonucunda, o Paraklit diye İncil'in Yunanca tercümesinde –tabii İncil'in aslı yok– geçen zâtın Peygamber Efendimiz olduğunu kabul ederek; teslisin, yâni Allah'a üç demenin doğru olmadığını, Allah'a oğul isnad etmenin doğru olmadığını beyan ederek hak dine, hak inanca, Allah'ın birliği inancına geliyor.

İsmi de ona göre anlamlı alıyor: Abdü'l-Ehad... Yâni ehad olan, tek olan Allah'ın kulu mânâsına geliyor. Abdü'l-Mesih iken, "Mesih'in kulu" iken değiştirmiş adını, Abdü'l-Ehad adını almış. Allah rahmet eylesin... Öyle mübarek, gerçeği kabul eden, teslim olan büyük alimlere sevgimiz, saygımız sonsuz.

Şimdi de hâlen yaşayan büyük alimler var. Meselâ, Fransız alimlerinden Prof. Dr. Moris Bükey... Meselâ; büyük feylesof, hakîm, yaşayan, çok eserleri de Türkçe'ye çevrilen Roce Garudi gibi kimseler var.

İşte Hazret-i İsa, "O peygamber gelecek!" diye müjde verdiği için, Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyurmuş ki:

"—Ben, dedem İbrâhim AS'ın duasıyım, İsa AS'ın da müjdesiyim."

İbrâhim AS hanımını Mekke'ye bıraktığı zaman, İsmâil küçük çocukken —*aleyhimü's-salevâtü ve't-teslîmât*— elini açtı, dua etti:

"—Yâ Rabbi! Bunların içinden bir peygamber getir..." diye, Peygamber Efendimiz'in gelmesini dua ile istedi. "Ben zürriyetimden bir kısmını, bu ekin bitmez, bu taşlar arasındaki vadiye, senin emrin üzerine bıraktım yâ Rabbi! Biliyorum ki bunlar burada üreyecekler, çoğalacaklar; sen bunları bol bol rızıklarla, meyvalarla rızıklandır yâ Rabbi! Ve onların içinden, onlara senin ayetlerini okuyan, Kur'an-ı Kerim'i tebliğ edecek olan, onları doğru yola çağırarak olan bir peygamber ba'seyle, gönder, çıkart..." dedi.

Zâten çıkacağıını biliyor, Allah'ın bildirmesiyle. Onun için, çocuğunun bir kısmını oraya getirdi, iskân etti, yerleştirdi. O zaman dua etmesi dolayısıyla Peygamber Efendimiz:

“—Dedem İbrâhim AS'ın duasıyım; yâni işte o dua ettiği kişiyim.” diyor. “Ve İsâ AS'ın da büşrâsıyım, müjdesiyim.” diyor.

Onun için, Peygamber Efendimiz Hazret-i İsâ AS'ın müjdelediği müjdedir. Bizim için de müjdedir. Ne mutlu bize ki, onun ümmetiyiz!

İşte (*beşşir*) emri, kâfirler cehenneme girecek, onu tebliğ et; bir de mü'minlere müjdele mânâsına kullanılıyor. Burada müjdele tercümesi çok yakışıyor, uygun düşüyor. Tebliğ et mânâsı da doğru tabii. “Müslümanlara da cennete gireceklerini, onlara cennetlerin verileceğini tebliğ et, bildir!” mânâsı; o da güzel.

b. İman ve Sàlih Amel

Şimdi burada, bu ayet-i kerimede, Bakara Sûresi'nin 25. ayetinde, kimlere cenneti vereceğini bildiriyor Rabbimiz:

(*Ve beşşiri'llezîne âmenû ve amilu's-sàlihâti*)
“İman edenleri ve sàlih ameller işleyenleri müjdele!” buyuruyor.

Demek ki sevgili dinleyiciler, insan iman edecek, mü'min olacak; kâfir olmayacak... Allah'a, peygamberine, kitabına, ahiret gününe, öldükten sonra dirilmeye, kadere inanacak; imanı tamam olacak ama, iman edip yan gelip yatmayacak, iman edip oturmayacak. Ne yapacak?..

(*Ve amelü's-sàlihât*) “İmanının gereği icraatı, faaliyeti yapacak, sàlih ameller işleyecek. Güzel işler yapacak, iyi icraat yapacak, ömrünü boşa geçirmeyecek, faydalı geçirecek, Allah'ın rızasına uygun geçirecek. Cihadla geçirecek, mücadeleyle geçirecek, mücâhedeyle geçirecek... Hayrı tutup, hakkı tutup yükseltmek için uğraşmakla, şerrin önünü kesip engellemekle; zahmet çekmekle geçirecek. Boş durmayacak. Müslüman cevval, fa'al insan demek. Sàlih ameller de işleyecek.

Evet, itikad kitaplarımızdan biliyoruz ki, iman başkadır, amel başkadır. Yâni amel işlemekle bir insan kâfir olur mu?

“—Hocam şu adam, şu herif hem müslümanım diyor, ama hem de günahları işliyor, hem de ibadetleri yapmıyor... Şimdi bu adam kâfir mi?..”

Değil. Kusurlu müslüman, hatalı müslüman... Yanlış yolda yürüyen, ömrünü yanlış geçiren, kendisini de tehlikeye atan, nefesine zulmeden, böylece kendi nefesine kötülük eden bir zavallı insan... O zavallıya ne yapılır?.. Acınır. Acınan insana ne yapılır?.. Yardım edilir. Böyle insanlara, yâni çevremizdeki mü'min olup da; müslüman anneden, babadan gelmiş, kendisi de mü'min ama, dininin gereğini yapmayan insanlara acıyacağız, yardımcı olacağız, anlatacağız, öğreteceğiz. Allah'ın ayetlerini bildireceğiz, tebliğ edeceğiz.

Peygamber Efendimiz de tebliğ etmiş. Tabii kendisi hür; nasıl isterse öyle yapacak. O zaman ahirette, ne ettiyse ettiğini bulacak; ne

ekti ise ektiğini biçecek. Yâni, ne ekersen onu biçersin. Dünyada ektiğini ahirette biçecek insanlar.

“İmanı var, bir de sàlih amel işlerse, onları cennetle müjdele!” diyor Allah-u Teâlâ Hazretleri. “İman edenleri cennetle müjdele!” diye kesmedi, imanın arkasından bir de, (ve *amilu’s-sàlihâti*) buyurdu. “Sàlih ameller işleyenleri cennetle müjdele!” dedi.

Buradan anlıyoruz ki, iman eden insanın aynı zamanda, imanına göre amel-i sàlih işlemesi lâzım! Çok önemli, bunun altını çizmek lâzım! Bunu insanın alnına, kafasına nakşetmesi, hatırına, gönlüne yazması, aklından hiç çıkartmaması, unutmaması gerekiyor.

“—İşte Allah Gafûr’dur, Rahîm’dur.”

Evet, tamam, hepimiz kabul ediyoruz affeder. Affeder ama, bile bile günaha ısrar edene de, büyük ceza verir. Bile bile günaha ısrar edenin de başına neler geleceğini, hadis-i şeriflerde bildiriyor. Sonunda ayağı kayıp, imanını bile koruyamayıp, son nefeste imansız bile gidebilir. Öyle günaha ısrar etmek tehlikeli bir şey!..

Demek ki, iman edeceğiz, bir de faal müslüman olacağız. Ölü müslüman, uyuşuk müslüman, uykuda müslüman, uyuyan müslüman, gâfil müslüman, câhil müslüman, tembel müslüman olmayacağız.

(Ve *amilu’s-sàlihât*) *Amile-ya’melü*; iş işlemek, bir faaliyet yapmak, bir işi yapmak

demek Arapça'da. *Amilû*, iş yapıyorlar, bir iş yapıyorlar. Hangi işi yapıyorlar?.. (*Es-sàlihât*) *Saleha-yaslühu*; bir şeyin iyi olması, uygun olması, güzel olması demek. *Sàlih* de, güzel olan şey demek. Bunun sonuna tâ-yı nakliye gelmiş, (*sàlihah*) olmuştur. O zaman bu sıfat iken, iyi olan şey mânâsınayken, *amel-i sàlih* mânâsına isim olmuştur. Yâni, yapılan iyi iş ve icraat demek. Demek ki, iyi iş ve icraatı da işleyecek.

İyi iş ve icraat nedir?.. Bir kere namazdır; beş vakit namaz kılacak... Oruçtur; orucunu tutacak... Zekâttır; malının zekâtını verecek uygun yerlere, Allah'ın bildirdiği yerlere... Parası varsa, hacca gidecek. Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de emrettiği şeyleri yapacak. Olumlu emirleri yapacak; yasakları da, olumsuz, "Yapmayın!" dediği şeyleri de bırakacak. Yalan söylemeyecek, içki içmeyecek, kumar oynamayacak, zina etmeyecek, gıybet etmeyecek, dedikodu yapmayacak... Yâni günahların her çeşidinden kaçmak, güzel şeyleri yapmak...

Sàliha, *sàlihât* diye çoğul oluyor. İyi iş, hayırlı iş, güzel iş, Allah'ın sevdiği güzel icraat demek oluyor yâni. Güzel icraatı da yapacak.

Şimdi güzel icraat, kalben olur; hüsnü zan etmek gibi, gönlünden güzel şeyler geçirmek, bir kimseye iyilik yapmak isteği gibi, niyetinin halis olması gibi... Bedenî olur; namaz gibi, hac gibi... Mâlî olur; zekât gibi, sadaka gibi, fıtır gibi, hayır hasenat gibi çeşitleri olur.

c. Cennetin Özellikleri

Böyle hem iman edip hem güzel işleri yapanlara Allah neyi verecek?.. (*Enne lehüm cennâtin*) *Enne*, ki mânâsına bağlaç gibi. “Müjdele ki, onlara cennetler var, onlar cennetlere sahip olacaklar.” *Cennât*, *cenne* edatının muahhar mübtedası. Biliyorsunuz isim cümlesinin başına geliyor bu *inne* ve *enne*. *Lehüm* de, *câr mea*’l-mecrûr, haber yerine geçiyor. Yâni, (*enne cennâtin lehüm*) demek ama, *enne* mübteda muahhar, haber mukaddem gelmiş. “Onlar için cennetler var. Müjdele ki, onlar için cennetler olacak, onlar cennetlere ahirette sahip olacaklar.”

Şimdi cennet kelimesi, kelimenin kökeni olarak masdar binâ-i merredir. *Cenne*, bir şeyi örtmek demek. Meselâ:

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ

(الأنعام: ٧٦)

(*Felemmâ cenne aleyhi*’l-leylü) “İbrâhim AS’ın üstünü gecenin karanlığı örttüğü zaman, yâni gece geldiği zaman, gece onun üstünü karanlığıyla kapladığı zaman...” (En’am, 6/76)

Burada *cenne*, örtmek demek. Cennet de bu kökten, örtmek kökünden çıkmış bir kelime; örtüş demek.

Bu *cenne*, örtmek masdarından, fiilinden çıkan kelimelerde hep böyle gizli, örtülü mânâsı vardır. Meselâ, *cin* diyoruz, *insü ve*’l-*cin*... *Cin* kelimesi de bu kökten gelme, o da görünmeyen varlık demek oluyor. Örtülü, göz görmüyor yâni.

İnsanı görüyorsun karşında; işte Ahmed gelmiş, Mehmed gelmiş, Hasan gelmiş, Ali gelmiş... Görüyorsun kapıda, karşıdan geliyor. Ama cin, şeytan insanın etrafında dolaşıyor, içine giriyor çıkıyor, görülüyor. Onun için cin denmiş, görünmeyen varlık demek.

Sonra *cinnet* kelimesi var. Adam cinnet getirdi. İhtiyarladı, çok üzüldü filan, derken cinnet getirdi. Cinnet ne demek?.. Aklın örtülmesi, artık akıl perdelendi; yâni mecnun oldu, delirdi mânâsına. O da bu kökten.

Cennet, bir örtüş mânâsına, masdar binâ-i merre... Buradan bir isim olmuş. Böyle içi ağaçlarla, bitkilerle gayet dolu olup, zemini görünmez, iç içe böyle otlar girmiş, ağaçlar kaplamış bağ ve bahçeye, bostana cennet der Araplar. Onun için böyle ağaçlık yerlere, maddî yerlere de cennet kelimesi kullanılıyor. Meselâ Cennetü'l-Muallâ; Mekke'nin kabristanının adı. Meselâ, Cennetü'l-Bâkı'; Medine Bakîu'l-Garkad kabristanının adı.

Yâni, böyle örtülü, ağaçlıklı, bitkili yer demek. Şimdi içinde ağaç filan pek görünmüyor ama, eskiden herhalde Peygamber Efendimiz'in hadis-i şeriflerine dikkat eden insanlar, kabirlerinin başlarına belki ağaçlar diyorlardı, bizim memlekette olduğu gibi. Belki bir zamanlar, orası da öyle bağ bahçe gibiydi.

Şimdi cennet böylece bağ bostan, bahçe demekken, ahirette mü'minlerin gideceği, yâni sevaplarının mükâfatı olarak gideceği

ebedi saadet yurdunun adı olmuştur. Cennet denilince, cehennemın karşıtı olarak, mü'min kulların gideceği yer mânâsına geliyor.

Bir de oradaki her kişiye, kendilerine birer cennet verilecek. Yâni, kendilerinin özel cennetleri olacak. (*Enne lehüm cennâtin*) “Onların cennetleri olacak.” Yâni, her kişinin kendisinin bağı bostanı, cennet bahçesi olacak. Ama bir de bu herkesin cennetlerinin olduğu, cehenneme karşı olarak geçen saadet diyarına, Allah'ın lütfuyla kullarını mükafatlandırdığı tarafa da cennet deniliyor.

“—Tamam, iman edip sâlih amel işleyenler bu cennetlere girecek. Pekiyi, iman etse de sâlih amel işlemese, günah işlese ne olacak?..”

Onlar da cehennemde yanacaklar. Ne kadar yanacaklar?.. Milyonlarca sene yanacaklar. Yâni, yanmaya razı olmak akıl kârı değil, yanmamaya çalışmak lâzım! Cehenneme hiç düşmemeye çalışmak lâzım! Çünkü bir düşenin oradan çıkması, uzun uzun, milyonlarca sene yanmak gerektiriyor, ondan sonra çıkacak. Onun için, ne yapmak lâzım?.. Doğrudan doğruya cennete girmeye çalışmak, ona göre kendisini ayarlamak, ona göre iman edip, sâlih ameller işlemek lâzım!..

Mü'minlere öyle büyük cennetler verilecek ki, o kadar büyük cennetler verilecek ki; (*Enne lehüm cennâtin*) “Onların, o mü'minlerin cennetleri olacak orada.” Ne kadar büyük olacak?.. En aşağı rütbedeki, en aşağı mertebedeki cennetlik kişinin, yâni cennete en sonuncu giren insana ne kadar yer verilecek?..

En sonuncu ne zaman girecek? Mü'minlerin en mükemmelleri, Peygamber Efendimiz en başta girecek, ondan sonra enbiyâ, mürselîn, sâlihîn, mukarrabîn girdikten sonra dereceleri üzere şehidler, alimler vs. girecek, mü'minler girecek.

Ondan sonra, sâlih ameli kötülüklerine gâlip olanlar girecek. Zerre kadar da olsa hayrı baskın oldu mu, o zaman cennete girecek. Seyyiatı hasenatından çok olanlar da, cezayı çekmek için mü'min de olsa cehenneme atılacak. Cehenneme atılacak, milyonlarca sene yanacak. Ama sonra, onlar cehennemden çıkıp, tekrar cennete girecekler. İşte o en son cehennemden çıkıp, en son cennete giren kimse... Artık ondan sonra, cehennemden çıkarılıp da cennete gidecek kimse kalmadı. O zaman cehennemin kapıları kapatılacak, mühürlenecek. Böyle çaprazlama kalın şeylerle, kapılar hiç açılmayacak şekilde iptal edilecek. Cehennem ehline:

“—Siz kâfirler burada ebedî kalın bakalım, kalacaksınız yanın!” denilecek.

Ölmek de yok orada, boyna azap çekecekler. Mü'minler de cennete girdiği zaman, Allah onlara:

“—Ey mü'minler, cennette safa sürün, burada ebedî kalın!” diyecek. Onlar da cennette ebedi kalacaklar.

Şimdi en son girene ne kadar yer verilecek cennette? (*Enne lehüm cennâtin tecrimin tahtihe'l-enhâr*) En sonuncu artık;

cehennemden en son çıktı, cennete en son girdi. Cehennem kapandı, cennete girecekler de belli oldu. O en son girenin cennette sahip olduğu yer hakkında, Peygamber Efendimiz SAS buyuruyor ki:²

“–İşte bizim Őu anda yaşadığımız dünya ve bu dünyayı kuşatan yedi kat semâvât kadar geniş yerler verilecek. O kadar geniş yerler verilecek ki, mülkünde dilediği gibi gezecek, s¸ratle gezebilecek. Ve sanacak ki, Allah bana l¸tfetti de en b¸y¸k m¸kâfatı verdi. ¸nk¸, kime vermiş olabilir bu kadar b¸y¸k m¸kâfatı?.. En b¸y¸k m¸kâfatın kendine verildiğini sanacak.”

O kadar b¸y¸k, o kadar geniş cennetlere sahip olacak m¸’minler. Allah hepimizi doğrudan doğruya, cehenneme d¸řmeden cennete girenlerden eylesin...

Bu cennetin bazı sıfatları, burada bu 25. ayet-i kerimede geliyor. Tabii, ileriye doğru Kur’an-ı Kerim’in sohbetlerini devam ettirmek nasib olursa, cennetle ilgili, cennetlerle ilgili nice nice ayetler gelecek. Ama biz b¸yle kıyıda köşeden, biraz cenneti anlatmaya, tanımaya çalışalım! Cennete karşı ağzımızın tadı gelsin ve iştahımız, Őevkimiz artsın diye, b¸yle kısaca ayetin m¸saade ettiği kadar anlatalım:

(*Cennâtin*) “¸yle cennetler ki...” *Cennât* nekre gelmiş, nekreden sonra bir c¸mle gelirse sıfat c¸mlesi deniliyor. Yâni, bu cennetlerin nasıl

² Taberânî, *Mu’cem¸’l-Kebîr*, c.9, s.242, no:9189, Abdullah ibn-i Mes’ud RA’dan.

cennetler olduğunu tavsif eden bir cümlecik başlıyor burada: (*Tecrî min tahtihe'l-enhâr*) “Onların altlarından nehirler akıyor.”

Taht, Arapça alt demek. Yâni, biz *taht* deyince, *tahtihâ* deyince, tahta filan gibi bir şey anlaşılmasın. Türkçe'deki ahşap mânâsına, odun mânâsına bir şey anlaşılmasın. *Tahtihâ*, altında demek. Tahtakale diyorlar meselâ, İstanbul'da bir semtin adı var, toptancı dükkanlarının olduğu yer. Oranın asıl adı, *Tahte'l-Kal'ah*; yâni eski kalenin alt tarafı, kalenin aşağı tarafındaki mahalle demek yâni. Yoksa tahtadan yapılmış kale demek değil.

(*Tecrî min tahtihâ*) “Onların aşağılarından, yâni cennetlerin altlarından nehirler cereyan ediyor, akıyor.” Öyle cennetler ki, o kadar geniş ki, o cennetlerin, bahçelerin ağaçlarının altından nehirler akıyor.

Bu (*tahtihâ*)'dan maksat, (*tahte eşcârihâ ve tahte gurâfihâ*) demiş müfessirler. Yâni, “Cennetin o sık ağaçlıklarının ve köşklerinin altından ırmaklar akıyor.”

Cennette bunlara öyle köşkler verilecek ki, kimisinin yetmiş bin odası olacak. Hepsi müzeyyen, mükellef, dayalı, döşeli odalar. Hepsinde gönlün sevdiği her şey var. O köşklerin aşağılarından, o ağaçların altından ırmaklar akacak, nehirler akacak. Yâni küçük değil, derecik değil; güldür güldür nehir adına layık olan şeyler akacak.

Cennetteki nehirlerden, —ileride ayet-i kerimeler gelecek— neler aktığını biliyoruz:

فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَّاءٍ غَيْرِ أَسِينٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ
يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ
لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى

(محمد: ١٥)

(*Fîhâ enhârun min mâin gayri âsinin*) “Bu cennet nehirlerinin bazılarında tertemiz sular akacak. (*Ve enhârun min lebenin lem yetegayyer ta'muhû*) Bazılarından taze ve asla tegayyur etmeyen, tadı bozulmayan, ekşimeyen sütler akacak. Çok güzel sular akacak.” (Muhammed, 47/15)

Hani dünyada bir güzel mesire yerini anlatırken; “Aman efendim, manzarası çok güzel, âb u havası çok latif...” deniliyor. Havası çok güzel, suları çok tatlı...

“—Aman, ver bakayım bir bardak su, içeyim!” diyorsun.

Suyu bir içiyorsun;

“—Yâhu bu çok halis, çok güzelmiş! Hamidiye suyu mu, Hünkâr suyu mu, ne suyu bu efendim?” diye soruyorsun.

İstanbul'un çok meşhur suları var. Türkiye'mizin çok güzel suları var. Niksar'dan gelme, Toroslar'dan gelme... Kar suları süzölmüş, toprağın altında pırıl pırıl, çok lezzetli sular. Yâni kaba değil, acı değil, tatlı sular. Yâni, suyun da güzeli seviliyor, isteniyor. Ve bazen de, hiç bir meşrubat, o suyun verdiği lezzeti insana vermiyor.

Cennette işte öyle tertemiz su nehirleri olacak. Ehl-i cennet bu cennet sularından içecekler, nehirlerinde çipil çipil yıkanacaklar. Sonra süt nehirleri akacak.

(*Ve enhârun min aselin musaffâ*) *Asel* ne demek?.. Bal demek. “Musaffâ aselden, sâfîleştirilmiş baldan; yâni mumundan, peteğinden süzölmüş, sâfî, süzme bal nehirleri de olacak.”

(*Ve enhârun min hamrin lezzetin li’ş-şâribîn*) “İçenlere çok lezzet veren cennet şarabı akan nehirler...” Tabii cennet şarabı deyince, alkollü içki mânâsına değil. Şarab, meşrubat demek. Şerâben tahûrâ... Tahûr, çok temiz demek. Dehr Sûresi’nde böyle, tahûran sıfatıyla tavsif ediliyor:

وَسَقِيهِمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

(الإنسان: ٢١)

Ve sekâhüm rabbühüm şerâben tahûrâ) [Rableri onlara tertemiz içecekler içirir.] (İnsan, 76/21) Öyle bir meşrubat ki, tertemiz. Dünyadaki içkiyi içiyorsun, miden bozuluyor, karaciğerin tahrib oluyor, aklın gidiyor, hastalık geliyor. Sonunda insan ayyaş, sarhoş oluyor. Aynı zamanda sıhhat bakımından bitkin, perişan oluyor. İyi değil. Ama cennetin şarabı, şerâben tahûrâ... Böyle ırmaklar akacak herkesin cennetteki yerinden.

Peygamber SAS Efendimiz hadis-i şerifte buyurmuş:

إِنَّ أَنْهَارَهَا تَجْرِي فِي غَيْرِ أُخْدُودٍ

(*Inne enhârehâ tecrî fî gayrı ühdûd*) “Bu cennetin ırmakları böyle nehir yataklarından filân akma değil, nasıl akacaksa işte, nehrin yatağı olmadan, şarıl şarıl Allah akıtacak.”

Tabii, kevser şarabını biliyorsunuz. İki tarafında inciden çadırlar, kubbeler olacak; içi boş... Mü'min kullar oralarda kevser şarabını içince şâd olacaklar, memnun ve mesrur olacaklar.

Bir kere cennetlere sahip olacaklar. O cennetlerin artık bitkilerinin, çiçeklerinin, renklerinin, kokularının; o ağaçların, meyvelerinin görünüşünün güzelliğine doyum olmaz. Çok çok güzel şeyler...

Şimdi ben bu Avustralya'da bakıyorum, Türkiye'de görmediğim çok çeşitli ağaçlar var; tepeden tırnağa çiçek açıyor. Hani bizim leylakların veya erguvanların çiçek açtığı gibi. Böyle çok çeşitli ağaçları getirmişler. İklim de mülâyim, ılıman. Çok güzel çiçekler açıyor.

Artık o cennetin ağaçları, yâni mü'minlerin cennetlerinin ağaçlarının güzelliği tariflere sığmaz. Meyvaları tariflere sığmaz, nehirlerin güzelliği tariflere sığmaz. Şöyle ağaçların altında gölgelenmiş, göllenmiş, tertemiz, dibi görünen suları düşünün... Dünyada insanın, kendisine mahsus arazisinde böyle bir şeyi olsa, ne kadar sevinir. Bunların hepsi olacak.

d. Cennette İkrâm Edilen Meyvalar

Sonra, bundan başka neler olacak?..

(*Küllemâ ruzikù minhâ min semeretin rizkà*)

“Cennette rızık olarak kendilerine, nimet olarak, ikram olarak, bir meyvadan bir ikram olunduğu zaman; sâlih amel sahibi o mü'minlere ‘Buyurun, yeyin efendim!’ diye cennette meyve cinsinden bir şeyler nimet olarak ikram olunduğu zaman...”

Küllemâ, o vakit ki demek. Biliyorsunuz, mihrabların üzerine yazıyorlar:

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ
عِنْدَهَا رِزْقًا

(آل عمران: ٣٧)

(*Küllemâ dehale aleyhâ zekeriyye'l-mihrâbe...*) Burada bırakıyorlar, bazıları da altını tamamlıyor, doğru olanı: (*Vecede indehâ rızkà.*) (Âl-i İmran, 3/37) Orada o gördüğünüz (*küllemâ*) ne demek? “O vakit ki...” demek.

Yâni, (*Küllemâ ruzikù minhâ min semeretin rızkà*) “Ordan bir meyve cinsinden bir şey kendilerine rızık olarak, nimet olarak ikram edildiği zaman; o vakit ki, o ikram edilir; (*kàlù*) diyecekler ki: (*Hâze'llezî ruziknâ min kabl*) ‘Aaa, bu daha önce bize ikram olunan gibi!’ diyecekler.”

O mihrabdaki *küllemâ* da ne demek?.. (*Küllemâ dehale aleyhâ zekeriyye'l-mihrâbe*)

“Meryem Vâlidemiz’in ibadetgâhına, o ayrı odaya, hiç kimsenin giremediği müstesnâ ibadet yerine, yiyecek filân götürmek için Zekeriyâ AS giriyordu. Kapıları kapalı, yüksek bir yer, kimsenin gelemediği bir yer. Meryem Validemiz, Zekeriyâ AS’ın hanımının yeğeni oluyor. Onun yanına giriyordu:

“—Meryem, kızım, işte sana yiyeceğini, suyunu getirdim.” diyecek yâni. Anahtarla kapıyı açıp içeri girdiği zaman; (*vecede indehâ rızkâ*) ne zaman oraya girse, bakıyordu ki Meryem Validemiz’in yanında dünya nimetlerine benzemeyen güzel güzel meyvalar, nimetler. O mevsimde oralarda olmayan, türlü türlü rızıklar görüyordu. Ve soruyordu:

قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

(آل عمران: ٣٧)

(*Kâle yâ meryemü ennâ leki hâzâ*) “Yâ Meryem, kızım, bunlar sana nereden geliyor? (*Kâlet hüve min indi’llâh*) Allah kendi ind-i ilâhîsinden bana ikram olarak gönderiyor. (*Inna’llâhe yezuku men yeşâü bi-gayri hisâb*) Allah böyle dilediği, sevdiği kullarını hiç kimsenin hesabına, aklına sığmayacak şekilde, kerâmeten böyle rızıklandırır.” (Âl-i İmran, 3/37) deniliyor. *Küllemâ*, o vakit ki demek.

(*Küllemâ rüzikù minhâ*) “Orada ondan ne zaman (*min semeretin*) rızık cinsinden, meyve cinsinden bir şey kendilerine ikram edilirse

bu mü'minlere, (*kâlû*) demiş olacaklar ki o zaman: (*Hâze'llezî rüziknâ min kablü*) 'Aaa, daha önce, bundan önce, daha evvel verilmişti bu, bu nimetle rızıklandığımız' diyecekler. (*Ü'tû bihî müteşâbihâ*) Kendilerine bu müteşâbih olarak gösterilecek." deniliyor.

Bunu biraz izah edelim: Alimler, (*min kablü*) "daha önceden" sözü hakkında çeşitli açıklamalar yapmışlar. Bu açıklamaların birisi: (*Rüziknâ min kabli fi'd-dünyâ*) "Dünyadayken bize verilen meyvelere benziyor bunlar!" diyecekler. Bazıları bu şekilde izah etmiş.

Ama bazıları da şöyle izah etmiş: (*Mislü'llezî kâne bi'l-ems*) "Aaa, daha evvel, dün ikram edilenlere benziyor!" diyecekler ama, hiç bir gün bir öncekinin tadında olmayacak. Benzeyecek ama, tadı, lezzeti şâhâne farklı olacak. Her seferinde, Allah başka bir lezzet ihsan edecek.

Bazıları, "Daha evvel verileden bu farklı" mânâsına anlamışlar. Yâni bu, "dünyada verilenlerden farklı" mânâsına gelebilir, "cennette daha evvelki günlerde verilenlerden farklı" mânâsına gelebilir. Nitekim bu hususta, İbn-i Kesir bir rivayet naklediyor:

يُؤْتِي أَحَدَهُمْ بِالصَّحْفَةِ مِنَ الشَّيْءِ فَيَأْكُلُ

مِنْهَا ثُمَّ يُؤْتِي بِأُخْرَى

فَيَقُولُ هَذَا الَّذِي آتَيْنَا بِهِ مِنْ قَبْلُ فَتَقُولُ

الْمَلَائِكَةُ كُلُّ فَااللَّوْنُ وَاحِدٌ وَالطَّعْمُ مُخْتَلِفٌ

(Yü'tâ ehadühüm bi's-sahfeti mine'ş-şey'i)
“Cennetlik kişi böyle köşkünde otururken,
hizmetçiler, melekler, huriler, vildân-ı
muhalledûn... neyse, tabak içinde bir şey
ikram ederler kendisine; (feye'külü minhâ)
ve ondan alır, cennetin lezzetli ikramı tabii,
çok memnun olur, mest olur. (Sümme yü'tâ bi-
uhrâ) Sonra bir tabak daha gelir. (Feyekûlu:
Hâze'llezî ütînâ bihî min kablü) ‘Aaa, bu
demin gelen yemeğe benziyor, demin gelen
ikrama benziyor! Biraz önce bize getirilmiş
olana benziyor.’ der.

(Fetekûlü'l-melâiketü) Getiren melekler
derler ki: (Kül) ‘Ye sen bir, hele bir tadına bak
bakalım! (Fe'l-levnü vâhidün) rengi benziyor
ama (ve't-ta'mü muhtelifün) tadı başka türlü
bunun!’ der.”

Demek ki, cennette daha evvel ikram
edilenlerden farklı mânâsına da olabilir;
dünyadaki meyvelere benziyor mânâsına da
olabilir.

İbn-i Abbas RA'dan bir rivayet var:

لَا يُشْبَهُ شَيْءٌ مِّمَّا فِي الْجَنَّةِ مَا فِي الدُّنْيَا
إِلَّا فِي الْأَسْمَاءِ

(Lâ yüşbihu şey'ün mimmâ fi'l-cenneti mâ
fi'd-dünyâ, illâ fi'l-esmâ') “Cennette olan
şeylerden hiç birisi dünyadakilere benzemez,
ancak isimleri benzer.” buyurmuş. Yâni, nara
nar, elmaya elma denecek. Tamam, isim olarak
elma ama, cennet elması nerede, dünya

elması nerede?.. Cennet narı nerede, dünya narı nerede?.. Yâni, sadece isimler benzer demiş.

Ve hakikaten Peygamber SAS Efendimiz, cennette neler olduğu hakkında, buyuruyor ki bir hadis-i şerifinde:³

مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ

عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ

(خ.م.ت.ه.حم.در.حب.عن أبي هريرة)

³ Buhârî, *Sahîh*, c.III, s.1185, no:3072; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2174, no:2824; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.346, no:3197; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1447, no:4328; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.313, no:8128; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.428, no:2819; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.91, no:369; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.416, no:20874; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.30, no:33974; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.346, no:382; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.317, no:11085; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.93, no:135; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.480, no:1133; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.119, no:36; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.512, no:1456; Abdullah ibn-i Mübârek, *Müsned*, c.I, s.121; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.334, no:22877; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.448, no:3549; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VI, s.201, no:6002; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.431, no:7520; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.30, no:33973; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.354, no:6919; Abd ibn-i Humejd, *Müsned*, c.I, s.170, no:463; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.184, no:11439; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.224, no:738; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XVII, s.37, no:2017; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.]

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.262; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXI, s.35, no:8197; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

(*Mâ lâ aynun reet, ve lâ üzünün semiat, ve lâ hatara alâ kalbi beşer.*) “Yâni gözlerin hiç görmediği, kulakların hiç duymadığı, hiç bir beşerin aklına, hayaline, gönlüne hayali bile gelmemiş olan çok güzel nimetler var.”

Tabii burası muhakkak... Ama, ya daha önceki cennette verilen ikramlara benzettikleri için, benzetilmiş gibi gösterilecek onlara, ama yedikleri zaman tadını anlayacaklar. Ya da, dünyadaki isimlerini bildikleri meyvalar gibi görecekler ama, melekler diyecek ki:

“—Yeyin bakalım!.. Yedikleri zaman, tabii çok büyük fark olduğu oradan anlaşılacak mânâsına. Sadece isimleri benziyor, sadece görünüşleri benziyor ama, lezzetleri tarif edilemeyecek kadar çok farklı.”

Dünyada da öyle değil mi, aziz ve sevgili dinleyiciler! Yâni çarşıya pazara gittiğimiz zaman, bir Malatya'nın şekerpâre kayısı başka kayısılardan farklı oluyor... Bir Sapanca'nın halis muhlis can eriği, kütür kütür, başka eriklerden hemen fark ediyor... Yâni bir Ayşekadın fasulyesi, başka fasulyelerden ne kadar farklı oluyor... Yâni cinsin güzelliği, fiyatta da çok fark ettiriyor. Baklavadan baklavaya ne kadar büyük farklar var... Bizim aziz kardeşimiz, sınıf arkadaşımız Güllüoğlu Mustafa'nın baklavası meselâ, dillere destan.

Tabii cennetin rızıkları, eğer dünyadakilerini hatırlayıp da söylemişlerse, “Aaa, bu bize daha önce rızık olarak verilenler gibi!” demişlerse; şeklen ve ismen benzediği için...

Ama, “Cennette verilen daha öncekilere benziyor.” mânâsına söylemişlerse bu sözü, demek ki cennette de birbirine benzer gibi görünüşte gelecek ama, her seferinde Allah ağızlarına başka lezzet verecek.

Bir de Elmalılı diyor ki: “İnsan Allah’ın sevgili kulu olunca, Allah ibadetlerinin mükâfatlarını dünyada da verir. O zaman cennette de, ‘Aaa, dünyada tattığımız şeye benziyor bu!’ derler.” diyor. Bir de ayet-i kerimeyi delil getiriyor, Rahmân Sûresi’nde geçiyor:

وَلِمَن خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ

(الرحمن: ٤٦)

(*Ve li-men hàfe makàme rabbihî cennetân*) “Rabbinin makamından havf eden, korkan takvâ ehli mü’minlere iki cennet vardır. Bu iki cennetten birisi dünyada, birisi ahirettedir.” (Rahmân, 55/46) diyor. Yâni mü’min sâlih kimse, Allah’ın evliyası... Hem dünyada Allah ona çok müstesna nimetler ikram eder, hem de ahirette... Onun için, “Dünyada da bu güzel şeyleri az çok tattığımız gibi, burada da karşımıza geldi.” diyebilirler.

(*Ütû bihî müteşâbihâ*) “Onlara bu ikram edilen şey müteşâbih görülür.” Tabii *müteşâbih* sözü, biliyorsunuz Âl-i İmran Sûresi’nin ilk sayfasında, muhkemin karşıtı olarak kullanılıyor: Kur’an-ı Kerim ayetlerinin bir kısmı muhkemdir, (*ve uharu müteşâbihât*) bir kısmı da müteşâbihtir. Yâni mânâsını herkes bir şeye benzetir de,

farklı farklı açıklama yapar. İşte bu müteşâbih sözünde, biraz da böyle, “Benziyor gibi ama, öyle değil!” mânâsı zaten saklı.

Sonra, cennetin nimetlerinden bir başkasını, ayet-i kerime anlatmaya devam ediyor:

(Ve lehüm fîhâ ezvâcün mutahharah) “Cennette bir de onlara tertemiz eşler var.” *Ezvâc*, zevc kelimesinin çoğulu. Yâni zevceler mânâsına da gelir, zevcler mânâsına da gelir. Zevc olunca, koca demek; zevce olunca, hanım demek. Yâni tertemiz eşler, erkekler için hanımlar, hanım zevceler; kadınlar için erkek zevcler olabilir mânâsına... Allah-u Teâlâ Hazretleri lâıyk olanlara, müsait durumu olanlara böyle ikram edecek. Eşler ihsan edecek.

(Mutahharah) “Bunlar tertemiz, temizlenmiş; Allah tarafından her yönden, her türlü kirden arındırılmış eşler olacaklar.” Eğer huriler ise; o iri gözlü, güzel gözlü, o güzel görünümlü huriler ise, nasıl olacaklar?.. Maddi pislik olmayacak. Ter, hayız, nifas, kir vs. olmayacak... Mânevî, görünmez pislik de olmayacak. Kötü huyluluk, ezâ cefâ edicilik, zalimlik, geçimsizlik, biçimsizlik, münasebetsizlik gibi şeyler de olmayacak. Her bakımdan uyumlu, itaatli olacak.

Hatta hadis-i şeriflerde geçiyor: Cennetlik bir efendiye dünyada kadını anlayış göstermez, zulüm ederse, hurileri cennetten seslenirlermiş:

“—Ey kadın, bizim eşimizi tâciz etme, ezâlandırma!” derlermiş.

Çünkü adam sàlih, kadın cadaloz. Öyle seslenirler diye hadis-i şerifte geçiyor.

Demek ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri orada eşler de ihsan edecek. Cennet nimetlerinin bir bölüğü de böyle köşklerin içinde, cennetliklerin yanında huriler, eşler olacak. Bunu da medih olarak, ikram olarak Rabbimiz ihsan ediyor.

Bazıları tabii, “Bu böyle nasıl oluyor?” filân gibi bu konuda çeşitli sözler üretirler, tüketirler, sarf ederler. Tabii, bir insanın dünyada, dünya mutluluğunun en önemli yönlerinden birisi, iyi bir yuvaya sahip olmaktır, iyi, sàliha bir eşe sahip olmasıdır. Evlendi mi, dünya evine girdi diyoruz. Dünya mutluluğu, Allah mes’ud, bahtiyar etsin diyoruz. Çok büyük bir olay tabii evlilik... Ahirette de öyle. Yâni, hurilerle evlilik güzel bir şey...

Tabii, insanın dünyadaki eşi sàlih ise, cennetlikse; cennette de yine o eşi olacak. Ama sàlih değilse, kâfirse; Allah o zaman tabii onun cezasını verecek. Böyle ahirette eşler olacak.

Sonra bir de, bir güzel tarafı daha: Dünyadaki insanın zevkleri, hayatı fânidir biter. Yâni, gençlikten sonra yaşlılık, ihtiyarlık gelir. Zevkten sonra üzüntüsü gelir, safadan sonra tasası gelir. Arkası devam etmez.

Rahmetli benim anneannem öksüz büyümüş. Böyle yalnız bir odada, tek başına yatarmış. Gece de korkarmış. Kendisi anlatırdı, nur içinde yatsın, Allah kabrini nur doldursun, cümle geçmişlerimize rahmet eylesin...

Gündüz çocuklarla koşup oynarken, neşeli neşeli oynarken; tam böyle geceleyin o yatacağı odada tek başına yatacağı aklına gelince, oturuverirmiş bir kenara... Öteki arkadaşları:

“—Gülsüm, niye oturuyorsun?” filan diye sebebini anlamaya çalışırlarmış.

Niye?.. Aklına geliverdi; yâni bu oyun bitecek, akşam olacak, karanlıkta korkacak diye. Küçük çocuk ya, yalnız odada kalmaktan korkuyor. Tabii öksüz de... Ağabeyinin yanında kalıyor. Tabii, onlar ayrı odada kalacaklar mecburen.

Dünyada böyle nimetlerin bitici olması da, nimetin kıymetini düşürüyor. Bazen insan nimetin içindeyken bile, tasalanmaya başlıyor. “Bu nimet bir zaman gelecek, elimden gidecek!” demeye başlıyor. Ama ahirette öyle değil. Ayet-i kerimede son cümlenin içinde de o müjde var:

(*Hüm fîhâ hâlidûn*) “Onlar cennetlerde öyle muvakkat kalmayacaklar, fânî durmayacaklar, gelip geçici değiller, konup göçücü değiller; orada devamlı kalacaklar.”

Halede, bir yerde uzun kalmak demek. Tabii bu uzunluk ne kadar uzun?.. Ebediyyen... *Hulûd*, devamlılık. Başka ayetlerde beyan ediyor. Ehl-i cennet, cennette ebediyyen kalacak; ehl-i cehennem, cehennemde ebediyyen kalacak.

Allah akıl fikir ihsan etsin... Zevk-i selim, hiss-i selim, akl-ı selim, ömr-ü selim, her şeyin selimini ihsan eylesin... İyi kulluk etmeye

muvaffak eylesin... Ve cennetine dahil eylesin
cümlemizi... Cehennemine düşürmesin...

Böyle tatlı tatlı ayetlerde bize anlattığı,
Peygamber Efendimiz'in de güzel güzel tasvir
ettiği bu güzel cennetlere ki, o cennetler
nasıl olacak: Otları zağferandan; cennet
nehirlerinin içindeki taşlar, kumlar inciden,
kıymetli taşlardan...

Bir hadis-i şerifi atladık, burada söz arasında
kaynadı:

“—Cennet nehirleri miskten dağların dibinden
fıskırır, çıkar.” diyor.

Yâni dünyada böyle dağlardan çıkıyor ya...
Meselâ Dicle, —ben gidip görmedim ama— Van
Gölü'nün güneyinde bir yerden, bir kayanın
içinden, bir muhteşem çıkışla çıkıyormuş ki,
böyle şaldır şuldur, şaldır şuldur... Onun gibi,
oradan biraz anlayalım diye onu söylüyorum;
misk dağlarının altından çıkarmış. Artık her
şey misk ü anber, inci, zebercet, mücevher...

Yâni, cennetin o güzelliklerini duyuyoruz.
Rasûlüllah Efendimiz anlatıyor. Kur'an-ı
Kerim'in ayetlerinden okuyoruz.

“—Efendim, işte:

Cennet cennet dedikleri,

Birkaç köşkle birkaç huri...”

Öyle değil! Mademki, Allah-u Teâlâ Hazretleri
cenneti mükâfat olarak kıymetini anlatıyor
ve methediyor; o halde methedilecek güzel
bir şey... Mademki istemeye teşvik ediyor; o
halde istenecek...

Ama tabii, hiç şüphe yok ki, mühim olan Allah'ın rızasıdır, rıdvân-ı ekberini kazanmaktır. Ama zâten cennete girenler, Allah'ın rızasını kazanmış olduğu için cennete giriyorlar. Yâni, bu inceliği anlamak lâzım! Bazılarının bilmeden, anlamadan, böyle bazı sözleri tekrar ettikleri gibi, cenneti küçümsememek lâzım! Cennet nimetlerini istemeyi de, hor hakir görmemek lâzım!..

اللَّهُمَّ أَجِرْنَا مِنَ النَّارِ وَأَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ
الْأَبْرَارِ وَزَوِّجْنَا مِنَ الْحُورِ الْعِينِ

(*Allâhümme ecirnâ mine'n-nâr*)⁴ diye dua ediyordu Peygamber Efendimiz. “Yâ Rabbi, bizi ateşten, cehennemden ateşinden koru, kurtar, uzak eyle!”

(*Ve edhilne'l-cennete mea'l-ebrâr*) “Bizi iyi kullarıyla beraber cennetine sok... (*Ve zevvicnâ mine'l-hûri'l-în*) Artık hurilerden nasiblerimiz hangileriye, onlarla da bizleri buluştur, evlendir...” diye dua ediyordu.

⁴ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.102, no:7596; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.II, s.410, no:1601; Ebû Ümâme el-Bâhilî RA'dan.

Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, c.II, s.345, no:2893; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.II, s.372, no:1451.

Yâni, Allah'ın ikramı reddedilir mi?.. Bir kere, ikram kabul edilir. İkrâmın reddi edebe aykırıdır. Allah'ın ikramlarını, bir de böyle felsefe yapacağım, edebiyat yapacağım diyerek küçük görmek; tabii o da çok yanlış bir şey olur.

Çok büyük nimetleridir. Allah'ın insanı affetmesi, mağfiret etmesi, cehenneme düşmekten affedip kurtarması çok büyük nimettir. Cennete sokması, çok büyük bir nimettir. Dünyadaki insanlar ne cehennemin şiddetini bildiğinden, ne de cennetin güzelliğini tam idrak ettiklerinden, yâni edemedikleri için bazen böyle konuşuyorlar.

Cennet çok güzel bir yer; Allah hepimize nasib eylesin... Cehennem çok korkunç bir yer; Allah hepimizi korusun... Allah cümlemizi cennetle, cemâliyle müşerref eylesin... Allah hepinizden râzı olsun...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, aziz ve sevgili dinleyiciler ve izleyiciler!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

09. 02. 1999 - AVUSTRALYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)



SERVER
Kürsü